KLIIMAMUUTUSTE VASTU VÕITLEMINE

Teabelehes selgitatakse ELi kliimapoliitika arengut ja meetmeid, mida võetakse kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks. Rahvusvaheliste lepingute, näiteks Kyoto protokolli ja Pariisi kokkuleppe alusel on EL vastu võtnud palju kliimapoliitika meetmeid, sealhulgas ELi heitkogustega kauplemise süsteemi ja Euroopa roheleppe. Selles kirjeldatakse meetmeid, mida on võetud, et saavutada ELi eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks vähemalt 55% ja saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus.

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu toimimise leping (ELi toimimise leping): artikli 191 kohaselt on võitlus kliimamuutuste vastu ELi keskkonnapoliitika sõnaselge eesmärk.

TAUST JA RAHVUSVAHELINE KONTEKST

Inimtegevus, näiteks fossiilkütuste põletamine, metsaraadamine ja põllumajandus, tekitab kasvuhoonegaaside (süsinikdioksiid (CO_2), metaan (CH_4), dilämmastikoksiid (N_2O) ja fluorosüsivesinikud) heidet. Kasvuhoonegaasid peavad maapinnalt kiirguva soojuse kinni ja põhjustavad nii globaalset soojenemist. Valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma (IPCC) kuuenda kliimamuutuste kokkuvõtva aruande kohaselt jääb parimate hinnangute järgi keskmine ülemaailmse temperatuuri tõus sajandi lõpuks vahemikku 1,4°C kuni 4,4°C.

Globaalne soojenemine on juba põhjustanud ja eeldatavasti põhjustab tulevikus veel rohkem äärmuslikke ilmastikunähtusi (nt üleujutused ja põuad), mandriliustike sulamist, elurikkuse vähenemist, taimehaiguste ja -kahjurite levikut, toidu- ja mageveepuudust, kõrbestumist ning katastroofidest tingitud sundrännet. Kui kliima soojeneks tööstusajastueelse tasemega võrreldes globaalselt rohkem kui 2°C või isegi ainult 1,5°C, suureneks pöördumatute ja katastroofiliste muutuste oht järsult.

Et hoida ära antropogeenne sekkumine kliimasüsteemi, võeti 1992. aastal vastu ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon. Koos bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ja ÜRO kõrbestumise tõkestamise konventsiooniga oli see üks 1992. aastal Brasiilias Rio de Janeiros toimunud ajaloolise ÜRO keskkonna- ja arengukonverentsi kolmest pöördelise tähtsusega konventsioonist. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonist sai alus edasistele rahvusvahelistele kliimameetmetele, nagu Kyoto protokoll, mis on esimene rahvusvaheline leping, milles seati õiguslikult siduvad eesmärgid kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks. Protokoll võeti vastu 1997. aastal ja selle on ratifitseerinud 192 osalist. Sellega kohustusid tööstusriigid vähendama oma kasvuhoonegaaside heitkoguseid vastavalt kokkulepitud individuaalsetele eesmärkidele ühise, kuid diferentseeritud vastutuse ja vastava suutlikkuse põhimõtte alusel.

Esimene üldine õiguslikult siduv kokkulepe kliimamuutuste vastu võitlemiseks võeti vastu 2015. aastal Pariisis toimunud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul (COP21). Pariisi kokkuleppe eesmärk on hoida üleilmse

keskmise temperatuuri tõusu kindlalt alla 2°C, püüdes samal ajal piirata temperatuuri tõusu tööstusajastueelse tasemega võrreldes 1,5°C-ga. Selle eesmärgini jõudmiseks püüavad lepinguosalised tagada, et kasvuhoonegaaside heide hakkaks kogu maailmas võimalikult kiiresti vähenema ja sajandi teisel poolel saavutataks netonullheide. Kliimamuutuste leevendamist (nt taastuvenergia kasutamise suurendamine) ja nendega kohanemist (nt veekaitse, külvikord, kaitse üleujutuste eest ja teadlikkuse suurendamine) peetakse üleilmseteks väljakutseteks. Samuti on oluline tegeleda kliimamuutuste ebasoodsate mõjudega seotud kahju ja kahjustustega. EL ratifitseeris Pariisi kokkuleppe ametlikult 5. oktoobril 2016 ja see jõustus 4. novembril 2016.

EESMÄRGID JA SAAVUTUSED

A. ELi kliimaeesmärgid ja poliitikaraamistik

2014. aastal enne Pariisi kokkulepet algatatud kliima- ja energiaraamistikuga 2030 võttis EL endale kohustuse vähendada 2030. aastaks kasvuhoonegaaside heitkoguseid 1990. aastaga võrreldes vähemalt 40%, sealhulgas suurendada energiatõhusust ja taastuvate energiaallikate osakaalu. 2030. aasta raamistik on järg 2020. aastani kehtinud 20-20-20 eesmärkidele, milles ELi juhid leppisid kokku 2007. aastal: vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 20%, suurendada taastuvenergia osakaalu energia lõpptarbimises 20% ja vähendada ELi summaarset primaarenergia tarbimist 20% (võrreldes 1990. aasta tasemega). Kõik need eesmärgid muudeti siduvateks seadusandlikeks meetmeteks, mis olid seotud ka Kyoto protokolli kohaste ELi eesmärkidega.

ELi heitkogustega kauplemise süsteemi direktiiviga (direktiiv 2003/87/EÜ) loodi esimene ja siiani suurim rahvusvaheline süsinikuturg ning see on peamine poliitikavahend, mille abil EL püüab kliimamuutusi pidurdada. 2005. aastal loodud heitkogustega kauplemise süsteem (HKS) põhineb piiramise ja kauplemise põhimõttel. Piiramine tähendab, et on kindlaks määratud kasvuhoonegaaside heitkogus, mille süsteemi kuuluvad umbes 11 000 rajatist (tehased, elektrijaamad jms) võivad kokku õhku heita. Iga rajatis ostab või saab liikmesriikides enampakkumisele pandud saastekvoote. Kasutamata jäänud kvootidega (iga kvoot vastab ühele tonnile CO_2-le) võib kaubelda teiste rajatistega. Aja jooksul kvootide koguarvu järjest vähendatakse. EL on spetsiaalselt kliimameetmete jaoks töötanud välja kaks fondi: moderniseerimisfond energiatõhususe parandamiseks ja innovatsioonifond uuenduslike energiatehnoloogiate toetamiseks. Lisaks on Šveits ja EL kokku leppinud oma heitkogustega kauplemise süsteemide sidumises.

HKSiga hõlmamata valdkondade puhul, nagu maanteetransport, jäätmed, põllumajandus ja hooned, kehtivad jõupingutuste jagamise määrusega (määrus (EL) 2018/842) igale liikmesriigile kehtestatud siduvad kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise aastaeesmärgid. Parlament ja nõukogu leppisid kokku 2021.–2030. aasta eesmärkides, et saavutada ELi eesmärk vähendada nendes sektorites heidet 30% võrreldes 2005. aastaga ja aidata saavutada Pariisi kokkuleppe eesmärgid. Lisaks peab iga liikmesriik maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse määruse (määrus (EL) 2018/841) kohaselt tagama, et maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest pärinevad heitkogused ei ületaks sidumist. See tähendab, et metsi ning põllu- ja rohumaid tuleb majandada kestlikult, et nendes neelduks võimalikult palju

kasvuhoonegaase – vähemalt sama palju, nagu sektoris tekib (neeldumata koguseid ei tohi jääda). See on kliimamuutuste vastases võitluses suur edusamm.

Taastuvenergia direktiiviga (direktiiv (EL) 2018/2001) taheti tagada, et 2030. aastaks moodustab taastuvenergia, näiteks päikese-, tuule- ja hüdroenergia ning biomassist saadav energia, vastavalt esialgsele eesmärgile vähemalt 32% kogu energiast, mida ELis elektrienergia tootmiseks, transpordiks, kütteks ja jahutuseks kasutatakse. Iga liikmesriik peab vastu võtma taastuvenergia tegevuskava, mis sisaldab ka valdkondlikke eesmärke.

Energiatõhususe direktiivi (direktiiv (EL) 2018/2002) 2018. aasta läbivaatamisel seati ELi 2030. aasta energiatõhususe eesmärgiks 32,5% (arvutatuna 2007. aasta lähtestsenaariumi alusel), kusjuures 2023. aastaks oli ette nähtud eesmärki suurendada. Lisaks sisaldas muudetud hoonete energiatõhususe direktiiv (direktiiv (EL) 2018/844) meetmeid hoonete renoveerimise kiirendamiseks ning üleminekuks energiatõhusamatele süsteemidele ja arukatele energiajuhtimissüsteemidele. See raamistik on nüüdseks asendatud ambitsioonikamate eesmärkidega.

Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määrusega (määrus (EL) 2018/1999) rakendatakse läbipaistvat juhtimisprotsessi, et jälgida edusamme ELi energia- ja kliimameetmete eesmärkide saavutamisel, ning see sisaldab seire- ja aruandlusnorme. Liikmesriikidele pandi kohustus võtta vastu lõimitud riiklikud energia- ja kliimakavad ajavahemikuks 2021–2030. Juhtimisprotsess annab ühtlasi võimaluse kavasid iga kahe aasta järel ajakohastada, et võtta arvesse kogemusi ja kasutada kümnendi ülejäänud aastatel uusi võimalusi.

Süsinikdioksiidi geoloogilise säilitamise direktiiviga (direktiiv 2009/31/EÜ) kehtestati süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise tehnoloogia õigusraamistik, millega eraldatakse CO_2 tööstuses tekkivast atmosfääriheitest, surutakse CO_2 kokku ja transporditakse kohta, kus seda on võimalik säilitada. IPCC andmetel on selle tehnoloogia abil võimalik kõrvaldada 80–90% fossiilkütust kasutavate elektrijaamade CO_2 heitkogustest. Kavandatud näidisprojektide rakendamine Euroopas on aga osutunud algselt kavandatust keerulisemaks, kusjuures üheks peamiseks takistuseks on suured kulud.

ELis registreeritud uute sõiduautode CO_2 heite normides (määrus (EL) 2019/631) on sätestatud piirnormid, millele need sõidukid pidid alates 2021. aastast vastama, ja sõiduautode ELi sõidukipargi CO_2 heite sihttasemeks kehtestati 95 g/km. Kütusekvaliteedi direktiiviga (direktiiv (EL) 2015/1513) sooviti vähendada kütuste kasvuhoonegaaside heitemahukust 2020. aastaks 6%. See tuli saavutada muu hulgas biokütuste kasutamisega, mis pidid samuti vastama teatavatele kestlikkuskriteeriumidele.

Laevadelt pärit CO_2 heitkoguste seiret, aruandlust ja kontrolli käsitleva määrusega (määrus (EL) 2015/757) pandi suurtele laevadele kohustus ELi sadamatesse saabumisel, seal viibimisel ja sealt lahkumisel oma CO_2 heidet jälgida ja esitada igal aastal koos muu nõutava teabega ka tõendatud heitkoguste aruanne.

Pärast seda, kui 1980. aastatel keelustati osoonikihi lagunemise peatamiseks fluoroklorosüsivesinike kasutamine, hakati nende asendajana mitmesugustes tööstusseadmetes, näiteks kliima- ja külmutusseadmetes, kasutama fluoritud gaase

(F-gaasid), mis osoonikihti ei kahjusta. Samas võib aga nende mõju ülemaailmsele soojenemisele ületada CO_2 mõju kuni 25 000 korda. F-gaaside kasutamise määruse (määrus (EL) nr 517/2014) eesmärk oli hoida fluoritud gaaside kasutamine kontrolli all ning keelata aastateks 2022–2025 järk-järgult nende kasutamine uutes kliima- ja külmutusseadmetes. Nii sillutatakse teed F-gaaside kasutamise lõpetamisele kogu maailmas.

B. Euroopa roheleppe ja pakett „Eesmärk 55"

Komisjon esitas 2019. aastal Euroopa roheleppe – ulatusliku meetmete paketi, mille siht on muuta EL 2050. aastaks CO_2-neutraalseks. Meetmed, millele oli lisatud Euroopa roheleppe rakendamiseks võetavate peamiste meetmete tegevuskava, ulatuvad heitkoguste olulisest vähendamisest kuni tipptasemel teadusuuringutesse ja uuendustesse investeerimise ning Euroopa looduskeskkonna säilitamiseni. Euroopa rohelepe, mida toetavad investeeringud keskkonnahoidlikku tehnoloogiasse, kestlikesse lahendustesse ja uutesse ärimudelitesse, oli mõeldud toimima ka uue ELi majanduskasvu strateegiana, mis pidi muutma ELi majanduse kestlikuks ja konkurentsivõimeliseks. Üldsuse ja kõigi sidusrühmade kaasamine ja pühendumus olid selle eduks otsustavalt tähtsad.

Roheleppe alusel vastu võetud meetmetest on üks olulisimaid Euroopa kliimamäärus (määrus (EL) 2021/1119), mille eesmärk on tagada 2050. aastaks ELi kliimaneutraalsus. Eeskätt suurendati selles 2030. aasta eesmärki, et vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 55%. Vastu võetud meetmetest on lisaks väga olulised Õiglase Ülemineku Fond ja läbivaadatud üleeuroopalise energiataristu suunised. Komisjon avaldas ka teatised järgmistel teemadel: kestliku Euroopa investeerimiskava, Euroopa kliimapakt, ELi energiasüsteemi lõimimise strateegia ja kliimaneutraalse Euroopa vesinikustrateegia ning uue ELi kliimamuutustega kohanemise strateegia.

2021. aastal esitas komisjon seadusandlike ettepanekute paketi „Eesmärk 55". Pakett koosneb uutest õigusaktidest ja kehtivate õigusaktide muudatustest ning selle eesmärk on tagada, et EL saavutab oma eesmärgi vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks 55% ning saavutada kogu majanduses, ühiskonnas ja tööstuses vajalik pöördeline muutus, et saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus.

C. Hiljutine areng õigusaktide valdkonnas

2022. aasta detsembris jõudsid parlament ja nõukogu kokkuleppele ulatuslikemates meetmetes HKSi reformimiseks: eesmärk on vähendada 2030. aastaks heitkoguseid 62% võrreldes 2005. aasta tasemega. Paketiga „Eesmärk 55" tõhustati ka moderniseerimis- ja innovatsioonifonde ning võeti kasutusele uus süsiniku piirimeede (SPIM), et hoida ära kasvuhoonegaaside heite ülekandumine (oht, et HKSiga hõlmatud sektorites viiakse tootmine HKSis osalemise kulude tõttu EList välja).

2023. aastal laiendati HKSi meretransporditegevusele ning kehtestati nõuded lennunduses ja merendussektoris kasutatavate puhtamate kütuste kohta. Taastuvkütuste ja vähese süsinikuheitega kütuste kasutamist meretranspordis käsitleva määruse (määrus (EL) 2023/1805) eesmärk on vähendada laevaliikluse heidet 2035. aastaks 20% ja 2050. aastaks 80%. Lisaks sellele peavad alates 2030. aastast vähemalt 2% ELi laevakütustest olema muud kui bioloogilise päritoluga taastuvkütused. Lennunduses pidi 2025. aastaks 2% kütusest olema kestlik (2030.

aastaks 6% ja 2050. aastaks 70%). Lisaks peab alates 2030. aastast 1,2% kütustest olema sünteetiline kütus. See osakaal peab 2050. aastaks suurenema 35%-ni.

Lennunduse heitkogused on samuti hõlmatud HKSiga (direktiiv (EL) 2023/958 lennunduse panuse kohta ELi heitkoguste vähendamise eesmärki), kuigi kontinentidevaheliste lendude suhtes kehtivat erandit pikendati kuni 2027. aasta alguseni. Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni alla kuuluva rahvusvahelisest lennundusest tuleneva süsinikdioksiidi vähendamise ja kompenseerimise skeemi esimene etapp algas 2024. aastal.

Jõupingutuste jagamise muudetud määrusega (määrus (EL) 2023/857) rakendatakse kõigis asjaomastes sektorites 2030. aastaks kollektiivset heite vähendamist 40% võrreldes 2005. aasta tasemega ja igale liikmesriigile seatakse läbivaadatud eesmärk. Selleks et toetada liikmesriike nende pingutustes vähendada hoonete, maanteetranspordi ja teatavate tööstussektorite heitkoguseid, loodi uus eraldiseisev heitkogustega kauplemise süsteem HKS2 (sätestatud direktiivis (EL) 2023/959). Süsteem peaks hakkama tööle 2027. aastal. HKS2ga kaasnes uus kliimameetmete sotsiaalfond, et leevendada selle võimalikke kulusid kõige enam mõjutatud haavatavate rühmade jaoks.

Lisaks seatakse maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse muudetud määruses (määrus (EL) 2023/839) uus 2030. aasta eesmärk suurendada ELi süsiniku sidujaid 15%.

Energiatõhususe direktiivi läbivaatamisega (direktiiv 2023/1791) seati ulatuslik energiatõhususe eesmärk vähendada energia lõpptarbimist 2030. aastaks võrreldes 2020. aastaga 11,7%. Ajakohastatud taastuvenergia direktiiviga (direktiiv (EL) 2023/2413) suurendati taastuvate energiaallikate üldist eesmärki ELi energiaallikate jaotuses 42,5%-ni, et kiirendada nende kasutuselevõttu. Hoonete energiatõhususe direktiivi läbivaatamisega ajakohastati kehtivat õigusraamistikku. Samuti tagati sellega liikmesriikidele vajalik paindlikkus, et arvestada hoonete erinevustega kogu Euroopas. Läbivaadatud direktiivis on sätestatud uued kaugeleulatuvad eesmärgid: kõik uued hooned peaksid olema 2030. aastaks heitevabad ja uued hooned, mis kuuluvad avaliku sektori asutustele või mida nad kasutavad, peaksid olema heitevabad 2028. aastaks. Iga liikmesriik võtab vastu oma riikliku tegevuskava, et vähendada elamute keskmist primaarenergia tarbimist 2030. aastaks 16% ja 2035. aastaks 20–22%.

Metaan on CO_2 järel suuruselt teine kliimamuutuste põhjustaja. Sellepärast on metaaniheite vähendamine oluline ELi 2030. aasta kliimaeesmärkide ja 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamisel. Metaaniheite vähendamist energeetikasektoris käsitleva määrusega (määrus (EL) 2024/1787) kohustatakse gaasi-, nafta- ja söetööstust nõuetekohaselt mõõtma, jälgima ja kontrollima oma metaaniheidet ja andma selle kohta aru ning võtma meetmeid metaaniheite vähendamiseks.

Selleks et vähendada 2030. aastaks CO_2 heidet 40 miljoni ekvivalenttonni võrra, keelatakse läbivaadatud F-gaaside määrusega (määrus (EL) 2024/573) alates 2050. aastast täielikult fluorosüsivesinikud, olles vähendanud nende kättesaadavust tuntavalt 2025. aastal. Lisaks kehtestatakse osoonikihti kahandavaid aineid käsitleva määrusega (määrus (EL) 2024/590) rangemad ja lihtsustatud meetmed, et lõpetada selliste ainete allesjäänud kasutus ELis.

2022. aastal võttis komisjon vastu ettepaneku, mis käsitleb ELi vabatahtlikku raamistikku süsiniku sidumise sertifitseerimiseks. Sellest tuleneva määrusega (määrus (EL) 2024/3012) kehtestatakse muu hulgas raamistik süsiniku püsiva eemaldamise, süsinikupõllunduse ja toodetes süsiniku säilitamise sertifitseerimiseks. Samuti on selle eesmärk hõlbustada investeeringuid uuenduslikesse süsiniku eemaldamise tehnoloogiatesse ja kestlikesse süsinikupõllunduse lahendustesse ning käsitleda rohepesu.

2023. aasta aprillis võtsid parlament ja nõukogu vastu määruse sõiduautode ja kaubikute CO_2 heite normide kohta (määrus (EL) 2023/851). Sellega määratakse kindlaks ELi sõidukipargi heite 55% vähendamise eesmärk uute sõiduautode puhul ja 50% vähendamise eesmärk uute kaubikute puhul 2030. aastaks. Samuti kehtestati uute veoautode CO_2 heite vähendamise eesmärk 30%, mille vahe-eesmärk on 2025. aastaks 15%. 2024. aasta aprillis võtsid parlament ja nõukogu vastu uued normid sõiduautode, kaubikute, busside, veoautode ja haagiste heite vähendamiseks. 1. aprillil 2025 tegi komisjon ettepaneku muuta sihipäraselt 2023. aasta määrust, millega kehtestatakse uute sõiduautode ja kaubikute CO_2 heite normid, et anda autotootjatele 2025., 2026. ja 2027. aasta CO_2 heite sihttasemete täitmisel suurem paindlikkus.

2025. aasta veebruaris esitas komisjon puhta tööstuse kokkuleppe, mis koondab kliima ja konkurentsivõime üldisesse majanduskasvu strateegiasse. Lisaks esitati uus ettepanekute pakett, et lihtsustada ELi norme ning suurendada konkurentsivõimet ja investeerimissuutlikkust.

2025. aasta juulis võttis komisjon vastu Euroopa kliimamääruse, et seada ELile 2040. aasta kliimaeesmärk, mis oleks vaheetapp teekonnal 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamise suunas. Selles soovitati 2040. aastaks vähendada ELi kasvuhoonegaaside netoheidet 90% võrreldes 1990. aasta tasemega. Pärast läbirääkimisi leppis nõukogu 5. novembril 2025 kokku peamises eesmärgis 90%. See sisaldab ELis kasvuhoonegaaside netoheite 85% vähendamist ja võimalust kasutada kuni 5% ulatuses ELi netoheitest kvaliteetseid rahvusvahelisi CO_2 arvestusühikuid. Euroopa kliimamääruse muudatus, millega kehtestati ELi 2040. aasta kliimaalane vahe-eesmärk, jõustus 2026. aasta aprillis.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Kliimapoliitikas on parlament kaasseadusandjana koos nõukoguga institutsioonidevahelistel läbirääkimistel osaledes tavapäraselt toetanud ambitsioonikaid ELi meetmeid.

2015. aasta resolutsioonis eesmärgi kohta sõlmida Pariisis uus rahvusvaheline kliimakokkulepe nõudis parlament COP21 Pariisi kokkulepet silmas pidades ambitsioonikat, ülemaailmset ja õiguslikult siduvat kokkulepet, millega piirata temperatuuritõusu 2 °C-ga. Ta kordas ka tungivat vajadust „rahvusvahelise lennunduse ja laevanduse heitkoguseid [...] tulemuslikult reguleerida ning neile piir panna".

2016. aasta oktoobris toimunud ajaloolisel hääletusel andis parlament nõusoleku Pariisi kokkuleppe ratifitseerimiseks ELi poolt, mis sillutas teed kokkuleppe jõustumisele.

Võttes arvesse 2018. aasta detsembris toimunud osaliste konverentsi 24. istungjärku, nõudis parlament 25. oktoobri 2018. aasta resolutsioonis, et ELi kasvuhoonegaaside

heite vähendamise eesmärki 2030. aastaks suurendataks 55%-ni. Lisaks leidis parlament, et üleilmse temperatuuri 2 °C tõusuga kaasnevat suurt ja väga tõenäoliselt pöördumatut mõju on võib-olla võimalik vältida, kui järgida Pariisis seatud rangemat eesmärki – hoida temperatuuri tõus alla 1,5 °C. Selleks tuleks ikka veel kasvavat üleilmset kasvuhoonegaaside netoheidet vähendada hiljemalt 2050. aastaks nullini. Seepärast palus parlament komisjonil ELi jaoks esitada sajandi keskpaigani ulatuva pikaajalise kasvuhoonegaaside netonullheite strateegia. Komisjon seadis selle palve 2019. aastal üheks Euroopa roheleppe eesmärgiks.

2018. aastal võttis parlament vastu resolutsiooni ELi kliimadiplomaatia kohta, milles rõhutati ELi kohustust asuda juhtrolli nii kliimameetmete võtmisel kui ka konfliktide tõkestamisel. Resolutsioonis toonitati, et ELi diplomaatilist suutlikkust tuleks suurendada, et edendada kliimameetmeid kogu maailmas, toetada Pariisi kokkuleppe rakendamist ja ennetada kliimamuutustega seotud konflikte.

2019. aastal kuulutas parlament välja kliimahädaolukorra ja nõudis tungivalt, et kõik liikmesriigid võtaksid kohustuse saavutada 2050. aastaks kasvuhoonegaaside netonullheide. Ühtlasi nõudis parlament tungivalt, et komisjon tagaks, et kõik asjaomased seadusandlikud ja eelarve-ettepanekud oleksid kõigiti kooskõlas eesmärgiga hoida globaalne soojenemine alla 1,5 °C.

2020. aastal võttis parlament vastu oma läbirääkimisvolitused Euroopa kliimamääruse kohta ja nõudis 2030. aasta heite vähendamise eesmärgi suurendamist 60%-ni. Kuigi parlamendi ja nõukogu vahel 21. aprillil 2021. aastal saavutatud institutsioonidevaheline kokkulepe kinnitas komisjoni kavandatud 55% eesmärki, õnnestus parlamendil suurendada süsinikdioksiidi sidumise olulisust ja panust, mis võib suurendada seda eesmärki 57%-ni. Kooskõlas parlamendi volitustega paluti komisjonil teha ettepanek 2040. aasta eesmärgi kohta hiljemalt kuus kuud pärast Pariisi kokkuleppe esimest ülemaailmset kokkuvõtet, võttes arvesse ELi kavandatud soovituslikku kasvuhoonegaaside eelarvet. Võttes arvesse sõltumatu teadusliku nõu tähtsust, loodi parlamendi soovituse kohaselt kliimamuutusi käsitlev Euroopa teadusnõukogu, mille eesmärk on hinnata poliitika järjepidevust ja jälgida edusamme. 2023. aasta juuni aruandes kliimaeesmärkide ja kasvuhoonegaaside eelarve kohta andis kliimamuutusi käsitlev Euroopa teadusnõukogu ELi institutsioonidele teaduspõhise hinnangu 2040. aasta kliimaeesmärgi ja ELi kasvuhoonegaaside heite eelarve (kumulatiivset heidet ei tohi ületada) kohta aastateks 2030–2050. Selle aruande kohaselt peab EL püüdma vähendada netoheidet 2040. aastaks 90–95% võrreldes 1990. aasta tasemega.

2022. aasta septembris võttis parlament vastu resolutsiooni põua, tulekahjude ja muude äärmuslike ilmastikunähtuste tagajärgede kohta. Selles sooviti ELi pingutusi kliimamuutuste vastu võitlemisel veelgi suurendada.

2023. aasta resolutsioonis Dubais toimuva COP28 kohta nõudis parlament suuremaid makseid kliimafondi, kõigi fossiilkütuste toetuste kaotamist hiljemalt 2025. aastaks ning taastuvenergia kolmekordistamist ja energiatõhususe kahekordistamist 2030. aastaks. Lisaks tunnistas parlament elurikkuse vähenemise ja kliimamuutuste vahelisi seoseid ning rõhutas looduse taastamise tähtsust.

2024. aasta resolutsioonis Bakuus toimuva COP 29 kohta kutsus parlament kõiki riike üles leppima kokku uues ühises 2025. aasta järgses kliimameetmete

rahastamise kvantifitseeritud eesmärgis. Samuti julgustati riike järk-järgult kaotama kõik otsesed ja kaudsed fossiilkütuste toetused ning jaotama need ressursid ümber kliimameetmetele.

2025. aasta resolutsioonis Brasiilias Belémis toimuva COP30 kohta toonitas parlament, et EL peab jääma rahvusvaheliste kliimaläbirääkimiste eestvedajaks. Lisaks rõhutas ta, et kõik sektorid peavad aitama vähendada heitkoguseid ja saavutada kliimaneutraalsus. Ta rõhutas, et EL peab jätkama oma kliimapoliitikas laiaulatuslike eesmärkide seadmist kooskõlas kokkulepitud ELi ja rahvusvaheliste eesmärkidega ning seadma esikohale kulutõhususe, Euroopa majanduse konkurentsivõime, sotsiaalse kaasatuse ja keskkonnakaitse kõrge taseme. Parlamendiliikmed soovivad, et kõik riigid annaksid oma õiglase panuse kliimameetmete piisavasse rahastamisse, võlakriisidega tegelemisse paljudes kliima suhtes kaitsetutes riikides ja kliimamuutustega seotud rahastamise menetluste lihtsustamisse arengumaade jaoks.

Resolutsioonis korratakse tungivat vajadust lõpetada ELi sõltuvus fossiilkütustest, järk-järgult kaotada fossiilkütuste toetused ja kiirendada energiasüsteemi ümberkujundamist. Samuti kutsutakse rahvusvahelist üldsust üles pöörama suuremat tähelepanu konfliktide kliimamõjule.

Käesoleva teabelehe on koostanud Euroopa Parlamendi ülemineku, innovatsiooni ja tervishoiu poliitikaosakond. Lisateavet selle teema kohta leiate keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni veebisaidilt.

Kristi Polluveer
05/2026